

L'estat de la qüestió: a cadascú les seues bombes

■ **ESTATS UNITS.** És l'únic país que ha utilitzat armes nuclears en un conflicte bèl·lic (Hiroshima i Nagasaki). Durant la Guerra Freda va arribar a tenir 35.000 armes atòmiques. Té un arsenal molt poderós, format per 2.150 ogives nuclears, de les quals 1.950 són estratègiques, això és, de llarg abast o intercontinentals, a banda de 2.800 més en reserva i unes 3.000 emmagatzemades a l'espera de ser desmantellades.

■ **RÚSSIA.** És el país amb l'arsenal més gran d'armes nuclears de tot el món, tant en actiu com en reserva. Durant la Guerra Freda va arribar a acumular-ne 45.000 unitats. L'any 2012 disposava de 4.430 ogives nuclears actives (2.430 de les quals són estratègiques), a més d'un 5.500 a l'espera de desmantellament.

■ **FRANÇA.** Va fer la seua primera prova nuclear el 1960, any a partir del qual va desenvolupar el seu propi arsenal nuclear, si bé aquest fou parcialment reduït durant la Guerra Freda. En l'actualitat compta amb 300 caps nuclears, tot de llarg abast, en un sistema basat en submarins amb míssils balístics i míssils aire-terra.

■ **XINA.** Fou el primer país asiàtic que va desenvolupar i provar aquest armament. Compta amb 240 caps nuclears, dels quals 180 són de tipus estratègic. A pesar dels esforços en despesa, està molt lluny de les superpotències nuclears.

■ **ISRAEL.** La situació geoestratègica d'Israel ha provocat que aquest país haja tractat de bastir un programa nuclear ben ambiciós. Amb tot, es calcula que el seu arsenal el formen uns 200 caps de llarg abast.

■ **REGNE UNIT.** Va realitzar la primera prova nuclear l'any 1952, de resultes de la seua col·laboració amb els Estats Units en el *projecte Manhattan*. En l'actualitat, manté un arsenal d'uns 250 caps (160 dels quals estan actius), desplegats en les seues flotes submarines i caçabombarders.

■ **PAKISTAN.** Com en el cas d'Israel, el Govern de Pakistan no proveeix informació sobre la magnitud del seu arsenal però es calcula que es compon d'entre 70 i 90 caps, dels quals 60 són estratègics.

■ **ÍNDIA.** Com Pakistan, es calcula que l'Índia disposa d'una seixantena de míssils estratègics, d'un arsenal que oscil·la entre els 60 i els 80.

■ **COREA DEL NORD.** Compta amb menys de deu míssils estratègics.

mostren un compromís més ferm amb la no-prolifерació. Es tracta de predicar la doctrina, però també practicar-la amb polítiques i mesures més visibles i constatables. Cap diplomàcia nuclear no funcionarà si els qui tenen la paella pel mànec no prediquen amb l'exemple i abandonen la seua superioritat moral.

L'esperança d'aconseguir un món lliure d'armes nuclears és encara lluny de ser veritat. Mentre les relacions

entre les grans potències siguen inestables; les rivalitats regionals romanguen irresoltes; i els països discòls continuen percebent les armes nuclears com una manera d'intimidat els seus adversaris, els incentius per mantenir i donar ales a l'arsenal superarà qualsevol altra consideració. I el botó nuclear estarà sempre preparat per ser premut.

Violeta Tena

Com és possible que més d'un segle després de la signatura del Tractat de No Proliferació (TNP) i cinc anys després de la signatura del START III al món hi hagen encara 17.000 caps nuclears actius?

—És una mostra de que els avanços es produeixen molt lentament i que les prioritats de les potències són els que són. La situació en la què estem posa en evidència que més enllà de la retòrica es donen molts pocs passos cap al desarmament. Que hagen existit aquests tractats és molt important perquè ha permès que passem d'un escenari internacional on hi havia 50.000 caps nuclear durant la Guerra Freda als 16.000 actuals. Com a efecte positiu, doncs, els tractats han suposat una disminució dels caps. Com a efecte negatiu, han comportat una certa invisibilització de les armes nuclears. L'opinió pública és poc conscient de l'amenaça nuclear.

Mig segle després de la signatura del TNP és evident que les potències nuclears no han fet els deures. La primera part del TNP sí s'ha complert perquè ha impedit que nous països accediren a armes nuclears, si bé hi ha casos puntuals. El canvi, la segona part del TNP que contempla que les potències nuclears avancin cap al desmantellament, és paper mullat. Aquest incompliment és una mostra de la irresponsabilitat dels Estats Units, Rússia, Xina, Gran Bretanya i França.

—Quines possibilitats hi ha de que un país estiga disposat a desmantellar el seu arsenal nuclear quan aquest és un element essencial de la seua posició estratègica al món?

—Les potències nuclears recolzen la seua política internacional en la seua condició nuclear i per tant no volen renunciar-hi. No se n'adonen que fent això estan enviant un discurs terrorífic a nivell pedagògic. Les potències nuclears estan enviant al món el missatge de què és bo tindre armes nuclears perquè et dona protagonisme. La credibilitat dels països nuclears per donar lliçons a països que no ho són però que, sospites, tenen l'aspiració de tindre'n, és molt escassa. Amb la seua falta d'acció a favor del desmantellament, donen ales a països com Iran o Corea del Nord.

JORDI PLAY

“Les potències nuclears no han fet els deures”

Hi ha cap possibilitat que es produïska un desarmament global i voluntari en els pròxims anys? Quina legitimitat tenen les potències nuclears per impedir els projectes nuclears de tercers països? En parlem amb Jordi Armadans (Barcelona, 1968), director des de fa 19 anys de la Fundació per la Pau, una entitat que promou la cultura de la pau i de la no-violència.

—Quina legitimitat té un país amb més de 2.000 ogives nuclears per imposar sancions a un tercer, com passa en el cas dels Estats Units i l'Iran? Aquesta mateixa setmana Obama ha anunciat que allarga les sancions durant un any més a l'Iran.

—A tots ens preocupa que hi hagi països que volen accedir a les armes nuclears. El TNP, que és un tractat discutible perquè consolidava dues categories de països, prohibeix la proliferació vertical però també l'horitzontal. Si tu estàs incomplint la teua part del com-

promís no pots aspirar que els altres no ho facin. La millor pedagogia i la millor manera d'evitar que altres països vulguin ser nuclears implica donar exemple i complir els teus propis compromisos. Seria la manera de poder exigir coses als països tercers i que aquests no tinguessin arguments per negar-s'hi. A les potències occidentals ens molesta i ens preocupa que països com l'Iran o Corea del Nord tinguin armes nuclears però no tenim gaire autoritat per dir-los que no poden entrar en un club del qual tu sí que formes part.

—Clar, ets àrbitre d'un partit on a més a més tens la pilota...

—És que no es tracta només d'una qüestió moral. Es tracta, sobretot, del fet que estàs incomplint els teus compromisos del TNP. No és només una qüestió teòrica, sinó que és un tema contractual.

—Les sancions són una via adequada per evitar que altres països es doten d'armes?

—Dins del sistema internacional, quan hi ha Estats que no actuen amb la responsabilitat que s'espera i no compleixen amb els compromisos que contractuen amb la comunitat, les sancions

són una via, al marge de si són estratègiques adequades o no. El que passa és que posar sancions a algú que vol accedir a un club nuclear no té sentit quan tu en formes part. És una doble moral que fa molt poc efectiva l'exigència.

—**En un discurs previ a la signatura de l'acord de l'START III, Obama va dir que desitjava un món en què en la següent generació no hi hagués armes nuclears. Aquest desig és pura retòrica a la vista de la seua política posterior?**

—Qui ha fet més declaracions públiques en els darrers anys amb la idea que el desarmament és un tema pendent ha esta Barack Obama. En això jo opino que ha tingut un paper molt més digne que França, Gran Bretanya o Rússia, que públicament han vingut a dir que això forma part de la seva política de defensa. La Xina també s'ha expressat en el sentit que si s'avança cap al desmantellament ells s'hi sumaran, però en qualsevol cas és cert que, més enllà d'algunes declaracions puntuals, no s'ha donat cap pas.

Sembla difícil ara mateix que el desarmament parteixi de les potències implicades mateix. La solució ha d'arribar per una altra via. En els últims 20 anys en l'àmbit del desarmament hi ha hagut uns processos molt dinàmics, impulsats per la societat civil, que han permès avanços en desarmament que no s'havien vist mai. La prohibició de les mines o l'acord de prohibició de les bombes de dispersió o el tractat de comerç d'armes són realitats que demostren que es poden produir avanços a pesar de la negativa inicial de les grans potències. La societat civil, amb la complicitat de determinants països, ha trencat el monopoli decisor de les grans potències. Això és una novetat que s'està intentant aplicar en el camp de les armes nuclears per tractar d'aconseguir que les potències s'adonin que les coses poden moure's encara que ells no ho desitgin. Els Estats Units, per exemple, van estar en contra de la prohibició de les mines que es va acordar en el tractat d'Ottawa i no va ratificar l'acord, però a hores d'ara pràcticament compleix tots els punts del tractat. El fet que la major part de països hagin signat l'acord ha acabat condicionant la seva pròpia posició, i han acceptat mesures d'aquelles que,

JORDI PLAY

de bon començament, defugien. Quan hi ha prou massa crítica, els països acaben pujant a l'ona. Allò desitjable seria que això mateixa passés amb les armes nuclears. Potser és més difícil perquè es tracta d'una cosa molt potent, però és que fins ara no hi ha ningú que els hagi buscat les pessigolles.

—**Per tant, hem de donar per fet que la solució només pot arribar des de fora. Sona molt optimista això...**

—És optimista però també realista, perquè ja tenim prou experiència. En els tractats de revisió dels últims anys s'ha posat de manifest que esperar que les potències nuclears es desarmen per voluntat pròpia és una utopia. Així doncs, si hi ha cap avenç, aquest s'impulsarà des de fora. En aquest sentit, s'ha de recordar que hi ha una majoria de països al món que no són potències nuclears. És a aquests a qui correspon impulsar un nou escenari i per això hi ha la Campanya Internacional per l'Abolició de

les Armes Nuclears (ICAN). Aquesta va nàixer amb la voluntat d'engegar algun tipus de projecte diplomàtic que porti a l'abolició. És una campanya que beu de l'experiència de les mines i que ha permès que alguns països ja estiguin impulsant una reflexió sobre l'inacceptable cost que en termes humanitaris tindria una explosió nuclear. Hi ha hagut ja tres reunions des de 2013, la darrera de les quals a Viena, el passat desembre. Hi havia 150 països, la qual cosa demostra la fortalesa del procés. Entre ells hi havia els Estats Units, que mai abans no hi havia estat.

La intenció és superar la dialèctica dels blocs pròpia de la Guerra Freda i adonar-se que amb que un d'aquests caps s'usi hi haurà un problema de dimensions humanitàries gravíssim. La potència mitjana de les bombes que existeixen avui és molt més gran que les que es van llançar a Hiroshima i Nagasaki. Imagina't el que suposa multiplicar

Coalició per un món sense armes nuclears

La Fundació per la Pau participa en la Campanya Internacional per l'Abolició de les Armes Nuclears (ICAN, en les seues sigles en anglès). Es tracta d'una coalició global que treballa per mobilitzar les persones de tots els països per inspirar, persuadir i pressionar els seus Governos amb l'objectiu que aquests inicien i donen suport a les negociacions i així aconseguir la signatura d'un tractat que prohibeixi les armes nuclears. ICAN reuneix organitzacions humanitàries, mediambientals, de drets humans, de desenvolupament i a favor de la pau situades en més de 70 països. Personalitats com Desmond Tutu, el Dalai Lama o Martin Sheen donen suport a aquesta iniciativa.

En el cas de l'OTAN és claríssim. La majoria de països europeus, que haurien de ser els qui impulsessin tot això, se'n desenten. El fet que Gran Bretanya i França formin part del club nuclear impedeix que les tesis no-nuclear s'obrin pas a Nuclear. Però una cosa és no qüestionar-ho quan les potències nuclears tenen la paella pel mànec i una altra diferent és un context on hi ha iniciatives potents en contra de les armes nuclears. En la reunió de Viena va ser molt interessant veure com països que, com ara Espanya, no donen suport a un tractat unilateral d'abolició, van fer unes propostes intermèdies. Això significa que el debat ha començat a dinamitzar-se.

—**Si hi ha una cosa que diferencia l'amenaça nuclear actual i la de la Guerra Freda és que aleshores el risc estava polaritzat entre l'URSS i EUA. Ara, en canvi, l'amenaça és molt més difusa i per tant, més difícil de controlar. Això dificulta la cerca de consensos?**

—Sí, sense dubte, com passa en tots els conflictes bèl·lics la diversificació de protagonismes dificulta abordar els problemes. Hi ha països que han acce-

dit a les armes nuclears de forma incontrolada. Alhora, el desmembrament de l'URSS va provocar també, en un moment puntual, cert descontrol. Tot plegat, encara fa més urgent prendre's seriosament l'amenaça nuclear i la necessitat d'arribar a acords.

—**El Tractat de No Proliferació d'Armes Nuclears va esvaïr l'amenaça de l'anomenada Destrucció Mútua Assegurada. Avui podem estar tranquils que aquesta Destrucció Mútua Assegurada no arribarà a produir-se?**

—Actualment no hi ha l'enfrontament de dues potències nuclears com sí que passava en la Guerra Freda, la qual cosa és una diferència important. En aquest sentit, estem millor que abans. El que no s'ha acabat, en tot cas, és la possibilitat que hi hagi un error o un accident que pugui provocar una explosió nuclear. Durant la segona meitat del segle XX, hi ha hagut una quarantena d'errors diversos que haurien pogut suposar una explosió nuclear. Per tant, no estem parlant d'hipòtesi sinó de realitats que per sort no van arribar a succeir.

Hi ha experts que han teoritzat sobre la possibilitat que hi hagi una guerra regional en llocs com Índia o Pakistan. Això seria molt preocupant perquè el nivell d'afecció seria devastador en molts nivells.

—**També fa por pensar que aquestes armes puguen caure en mans de gihadistes...**

—Claríssimament. Qüestions com aquestes reforcen la necessitat d'eradicar les armes nuclears. Ara bé, per més que ens preocupem per l'ús que podrien fer els fanàtics d'aquestes armes, no podem deixar de destacar la responsabilitat de les potències nuclears. El responsable de la tragèdia nuclear més important de la història de la humanitat ha estat els Estats Units a Hiroshima i Nagasaki. Foren més de 200.000 morts i encara avui hi ha repercussions greus en la salut. Com també les proves nuclears que han fet França, Rússia o tota la resta, que han provocat mort i destrucció. Ens hem de preocupar pel perill potencial que pugui significar un ús incontrolat de les armes nuclears però sense oblidar de qui, fins ara, han estat les responsabilitats.

Violeta Tena

per 100 la destrucció que van provocar aquelles bombes. El resultat és inimaginable. Així doncs, davant el perill humanitari que significaria l'explosió accidental d'una bomba, el que toca als Estats és ser responsables i evitar aquest perill. Si les potències nuclears no reaccionen, la solució és que la resta dels països promoguin un tractat d'abolició. Ja veuríem què farien les potències nuclears si 150 països es posaven d'acord contra les armes nuclears. Fins ara ells controlen la partida diplomàtica però potser ha arribat el moment que altres assumeixin més protagonisme.

—**Però en aquestes converses no s'han involucrat països que, tot i no ser nuclears, són importants des del punt de vista estratègic. Pense en Itàlia, Espanya, Noruega, Dinamarca, Holanda... Això fa perdre molta força a projectes d'aquesta mena.**

—Tots els països que són satèl·lits de les potències nuclears fan seguidisme.